

A HUMÁNERŐ FEJLESZTÉSÉNEK KÉRDŐJELEI A HALMOZOTTAN HÁTRÁNYOS TÉRSÉGEK BEN

THE HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT IN DISADVANTAGED AREAS WITH MULTIPLE QUESTION MARKS

Láczay Magdolna főiskolai tanár

Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar, Hajdúböszörmény

ABSTRACT

The lack of proper workforce skills caused by improper education is one of the most severe problems among the youth of disadvantaged areas. The Roma people in Northeastern Hungary are hindered on the labor market by family circumstances as well as the lack of services (education, health care and administration moving to the centers) in undeveloped small villages (especially “dead end” villages). Nota bene, Roma people on the far side of the Hungarian border also gravitate towards Hungary. Complete unemployment is a key problems and it is likely to sustain. The reasons of this are well known. Most sectors of the economy require more knowledge and adaptation even from adults. Adult education and vocational training within it face challenges in educating those who live on aid or on low-paid community service work. To answer these challenges one has to go back to the very basics of education. Family structure, the responsibility to have children and the preparation to conduct family life differ so much from those of the majority customs that public education should take action to mitigate these differences. New types day care and educational institutions are in urgent demand to uncover hidden treasures, and nurture the talents. This way while the children learn in school their parents, the working-age adults could also gain basic competencies

1. Bevezetés

Napjaink társadalmának, gazdaságának egyik legnagyobb problémája a halmozottan hátrányos helyzetű térségek fiataljainak az alacsony szintű iskolázottsága, az ebből következő munkaerőpiaci készségek hiánya. Az ország északkeleti térségeiben a roma lakosság jelentős részének a munkavállalási lehetőségeit emellett olyan negatív tényezők is hátráltatják, amelyek a családi körülményeikből, a gazdasági fejlesztésekből kimaradó kistéle-
püléseken (zsákfalvakban) a közszolgáltatások leépítéséből is adódnak (iskolák, egészségügyi, igazgatási körzetesítése). Megjegyzendő, hogy a határontúli roma lakosság is inkább a magyar gazdaság felé húzódik. Emellett a szinte egész településeket sújtó munkanélküliség tartósnak tűnik, aminek több oka ismert. Például a legtöbb gazdasági tevékenység tudásigényesebbé vált, gyakran kell új ismereteket szerezni vagy azokhoz alkalmazkodni a felnőtt korban is. Ebből adódóan a felnőttképzésnek, ezen belül a szakképzésnek fontos kihívást jelent a ma még segélyekből vagy közmunkából élők munkavállalási készségeinek a fejlesztése, amihez egészen az alapokig vissza kell nyúlni. A roma családok szerkezete, a gyermekvállalás felelőssége és a családi életre való felkészítés hagyománya olyan mértékben eltér a kívánatostól, hogy a köznevelési intézményekre várna mindezek szerve-

zett pótlása. Új típusú napközi otthonos foglalkoztatók, tanodák vagy más néven megszerzendő művelődési intézmények hiányoznak, ahol a lappangó tehetségek, a rejtett képességek kibontakoztatását a gyermekek oktatásával összehangoltan, párhuzamosan, a szülőknek, a munkaképes korú felnőtteknek a felnőttképzés módszereivel átadhatnák, így elérhetővé válna számukra is az alapkompenciák megszerzése, pótlása.

A jelen tanulmány ennek az összetett kérdéskörnek komplex elemzésére nem vállalkozhat, de célja a jelen problémáiban és a jövő lehetőségeiben meghatározó humánerő munkaerőpiaci perspektíváinak a vázolása.

2. A hátrányos helyzet komplex vizsgálatának dimenziói

A hátrányos helyzet definícióját mind az uniós, mind a magyar viszonyok esetében már jogszabályokkal meghatározták.¹ A hátrányok halmozódásának azonban nemcsak az oktatásban, hanem az egyes régiók gazdasági, szociális helyzetében is domináns hatása van, így a lokális, regionális vizsgálata vált szükségessé. Sajnálatos módon az elszegényedés évszázados folyamat, nem csupán a rendszerváltás utáni események következménye. A jelenben tapasztalt formáinak okai egészen a trianoni békediktátumokig vezethetők vissza. (Gulyás 2011). A hatalomfelosztás következményeként a kereskedelmi, kulturális vonzásokörzeteket megcsonkították, az Osztrák-Magyar Monarchia idején épülő, a hagyományos kereskedelmi utakat modernizáló infrastruktúrát elmesztették, így egy olyan övezetet alakítottak ki, amelyben sérültek a természeti-gazdaságföldrajzi tájegységek, nagy részben elvesztek Magyarország számára az igazgatási központok, és egyébként is a megmaradt csonka megyerészek városhiányosak lettek.

Magyarországon a határmenti területek és települések a trianoni döntést követően, a saját akaratukon kívül, hirtelen perifériává váltak, ráadásul kettős értelemben is. Egyrészt az ország szélére kerültek, másrészt a legtöbb terület elveszítette a szerves fejlődésüket irányító centrumukat (Hardi 2000; Baranyi 2007). A jellemzően rurális térségek egy jelentősebb fejlesztésben a rendszerváltás és az Európai Unióba történő felvételkor reménykedhettek. Rövid időn belül kiderült azonban, hogy a korábbi adottságok és az uniós kohéziós politika kínálta regionális és határon átvélő együttműködések lehetőségei igen eltérőek. Kivételesnek bizonyult például az alföldi határmenti fejlesztésekben a Duna–Körös–Maros–Tisza Euró régió (Gulyás 2004), majd ebből kiemelkedve a Szeged–Temesvár városverseny (Gulyás–Sisák 2008), ahol egyeztetett koncepciókkal erősítették mindkét város funkcióinak fejlesztését, együttműködésének a lehetőségét.

Más adottságokkal kellett szembenézni a Kárpátok Euró régió térségében, ahol a munkanélküliség mértéke mutatta a legnagyobb problémát. Már az Európai Unióba lépésünk

¹ 1993. évi LXXIX. Törvény 121.§ hátrányos helyzetű gyermek, tanuló: az, akit családi körülményei, szociális helyzete miatt rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát a jegyző megállapította; halmozottan hátrányos helyzetű tanuló között az egyedüli különbség nem a család szociális helyzete – amely azonos mindkét célcsoportnál –, hanem a szülők iskolai végzettségében mutatkozó különbség. 1993. évi LXXIX. törvény 121. §-ában foglaltak szerinti szabályozás, illetve az ezt 2013. szeptember 1-én módosuló törvényi szabályozás (a 2013. évi XXVII. törvény 45. §-ában meghatározottak alapján) a gyermekvédelemről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 67/A. §-ának módosítása) alapján a jogszabály a szociális és az oktatási ágazat számára is meghatározza, hogy kiket is sorolunk a hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek, tanulók kategóriájába 2013 szeptemberétől.

első évében megállapítható, hogy Észak-Magyarország és az Észak-Alföld vezeti a munkanélküliségi arányt az országban, ráadásul a rendszerváltás óta szinte folyamatosan emelkedve, ami önmagában hosszú távú negatív tendenciának tekinthető, de kezdete korábbra datálódik.

1. táblázat: Regionális munkanélküliségi ráták (%) Magyarországon 1991–2008
Table 1: Regional unemployment rates (%) in Hungary, 1991–2008

Év	Magyarország (átlag)	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Dél-Alföld	Észak-Alföld	Észak-Magyarország
1991	4,1	1,7	3,7	2,8	4,8	5,2	6,5	7,0
1992	10,3	5,7	10,4	7,2	10,8	12,2	15,0	15,7
1993	12,9	8,0	12,8	9,1	13,1	14,7	18,2	19,1
1994	11,3	6,6	11,5	8,5	11,9	12,9	16,9	16,6
1995	10,6	6,3	10,6	7,6	11,7	11,5	16,1	15,6
1996	11,0	6,4	10,7	8,0	12,6	11,3	16,8	16,7
1997	10,5	5,6	9,9	7,3	13,1	11,0	16,4	16,8
1998	9,5	4,7	8,6	6,1	11,8	10,1	15,0	16,0
1999	9,7	4,5	8,7	5,9	12,1	10,4	16,1	17,1
2000	9,3	3,8	7,5	5,6	11,8	10,4	16,0	17,2
2001	8,5	3,2	6,7	5,0	11,2	9,7	14,5	16,0
2002	8,0	2,8	6,6	4,9	11,0	9,2	13,3	15,6
2003	8,3	2,8	6,7	5,2	11,7	9,7	14,0	16,2
2004	8,7	3,2	6,9	5,8	12,2	10,4	14,1	15,7
2005	9,4	3,4	7,4	6,9	13,4	11,2	15,1	16,5
2006	9,0	3,2	6,9	6,5	12,8	10,8	14,7	15,0
2007	9,7	3,6	6,8	6,5	13,5	11,8	16,1	16,6
2008	10,0	3,7	7,1	6,5	14,2	12,0	16,8	17,0

Forrás: Gulyás 2013:134-135

A fenti átlagok mutatják, hogy mely régiókban volt magas a munkanélküliség, ha még ezen belül az megyék eltéréseit is vizsgáljuk, kiderül, hogy Szabolcs-Szatmár-Beregen és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a munkanélküliség olykor a 20%-ot is meghaladta, meghaladja. Joggal állapította meg Gulyás László, hogy az ország északi és északkeleti része a piacgazdaságra történő átállás veszteségévé vált. A leszakadásnak voltak specifikus okai is, így például az északi részeken a szocialista nagyipar összeomlása. Az északalföldi két határmenti megyében korábban sem volt jelentős iparfejlesztés, de az agrárágazat fejlettsége igyekezett ezt ellensúlyozni, amelyek a rendszerváltást követő privatizációval, majd az uniós követelmények miatti visszaszorítással váltak tetszhalottá, élve eltemetetté. A piacok elvesztése miatt összeomló mezőgazdaság egyre reménytelenebbé vált, nem tudott versenyképessé válni, munkahelyeket kínálni. Bizonyosságát adják a tendencia folytatódásának a 2016 év eleji munkanélküliséget reprezentáló térképek is. (<http://www.geoindex.hu/galeria/munkanelkulisegi-elemzesi-terkepek/>)

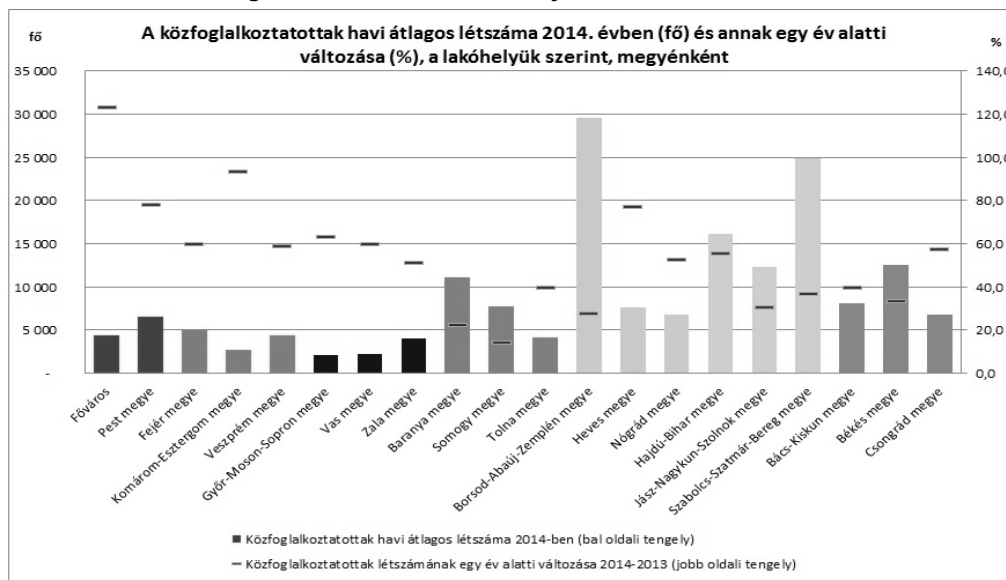
Az utóbbi években a közmunka programoknak köszönhetően növekedett a foglalkoztatás indexe. Magasan kiemelkedve a két északkeleti megyében voltak a legnagyobb számban regisztrálva ebbe a programba a közfoglalkoztatottak, ami korántsem jelenti azt, hogy a tényleges munkaerőpiacra kerültek vissza. Kétségtelen vannak a közfoglalkoztatásnak eredményei, a felmérések azonban azt bizonyítják, hogy még a szakképzettséggel rendelkezők sem találnak más munkát, ráadásul a közmunka és a minimálbér közötti különbség alacsony volta miatt az aktív korúak nem motiváltak annyira, hogy itthon változtassanak a helyzetükön.

Paradoxon hogy a kistelepüléseken élők előregedését tapasztaljuk, az iskolázottabb fiatalok elvándorlása is jellemző, miközben a lakosság száma emelkedik. Magyarozatát az

adja, hogy az elmúlt évtizedekben fokozatosan nőtt az áttelepülés a határmenti régiókból, másrészt ez a peremvidékeken egyre nagyobb számban élő roma lakosságnak köszönhető, akiknek a szociokulturális helyzetét valójában alig vagy nem tudják javítani az önkormányzatok. A kisebbségi lét ezekben a határmenti régiókban több szinten jelentkezik. Sajátosan létezik az etnikai és a nemzetiségi kisebbségi együttélés (roma és ruszin, román stb). A határon átívelő mobilitásnak vannak ugyan megnyilvánulásai, de a munkavállalás lehetősége itt sokkal kisebb, mint az észak-nyugati országrészben, itt elsősorban idény vagy feketemunkára vállalkoznak. Az áttelepülők vagy nálunk munkát keresők között találjuk a főleg a partiumi részeken élő roma lakosság fiataljait, akik saját sorsuk javításának a lehetőségét – akár átmenetileg is – csak a magyar nyelvterületen tartják reálisnak. A térség népességvonzó hatása, a fentiek mellett is érvényesül. Különösen Szabolcs-Szatmár-Bereg megyére jellemző, hogy a növekedés üteme, és mértéke 2015–16-ban a Budapest és Szeged agglomerációjáéval volt azonos arányú. Elsősorban a roma lakosság lélekszáma emelkedik, ami ma már nem feltétlenül a bevándorlás, hanem a természetes szaporodás következménye. A demográfiai mutatók ezzel ugyan javultak, a gyermekek száma az országosnál magasabb, de a helyzetük elemzésének konklúziójaként megfogalmazható egy komoly társadalmi felelősségvállalási kötelezettség.

A legsúlyosabb problémákat az itt élők életminőségének a beszűkülésében, a munkanélküliségben, a gyermekeknek az országos átlagtól elmaradó oktatási infrastruktúrájában és egészségügyi kilátásainak a veszélyeztetettségében határozhatjuk meg.

1. ábra: A belügyminisztérium HR portáljának 2014-es adatai
Figure 1: The Interior Ministry Portal HR 2014 data

Forrás: hrportal.hu

A társadalmi felelősségvállalás gondolata alapvetően a felgyorsult tempót diktáló fogyasztói társadalom káros hatásainak csökkentésére, kivédésére született, amely a Föld, az Élet értékeinek a megóvásával a jövő generáció érdekeit védi az által, hogy célul tűzte ki annak megőrzését, amit az elődeinktől örököltünk. Ennek egyik pilléréként jelenik meg az ember és az emberi jogok védelme, az etikus viselkedés. A napjainkban megfigyelhető versenynek azonban az új veszélyeztetettje éppen a következő nemzedék, amennyiben

nem tudja felvenni a gazdaság által megkívánt tempót. A verseny egyidős az ember történelmével, célja a korábbi évszázadokban a fizikai erőforrások megszerzéséért, a természeti kincsekért, a technológiáért, a pénzért folyt. Az 20. század utolsó negyedében azonban egyre inkább a szellemi tőke megszerzéséért folyik a küzdelem Hámori Balázs (2004) Cindy Kraft üzleti tanácsadót idézi, aki szerint a jövőben „A verseny a legjobbakért és legokosabbakért folytatott harc lesz a legjobb vállalatok között. Egyfajta tehetségvadászat folyik azon jelöltekért, akik intelligensek, képzettek, jó barátságban vannak a technológiával, globálisak és jártasak a profitábilis üzleti tevékenységben”. Érzékelhető, hogy a tömegtermeléstől, a rutinszerű megoldásoktól a tehetségigényes ágazatok felé fordult el a világgazdaság, és a technológiai fejlődésben a szervezetek közép és alsó szintjein is szükség van tehetséges vezetőkre. Tapasztaljuk, hogy még a legerősebb európai országok is igyekeznek importálni (elcsábítani) a tehetséges munkaerőt. Ez két dolgot jelent számunkra, felértékelődnek a tehetséges, kreatív, önálló döntésekre képes munkavállalók, és a munkaerőpiacról való kiszorulás veszélye fenyegeti az aluliskolázott, a hagyományos bér munkára, szalagmunkára számítókat. Ennek a kényszerítő ténynek a tudatában megnő az oktatás jelentőségének, a korszerű kompetenciák átadásának a felelőssége. Emellett természetesen kitágul a tehetség megtalálásának és fejlesztésének a módszertára, aminek a tudatában válik igazán szomorúvá a Magyarországon belül egyre inkább periférián élő gyermekek helyzete.

2. táblázat: Az oktatásban, óvodai nevelésben lévő gyermekek megoszlása 2015/16-ban
Table 2: Distribution of children in education, preschool education in 2015/16 was

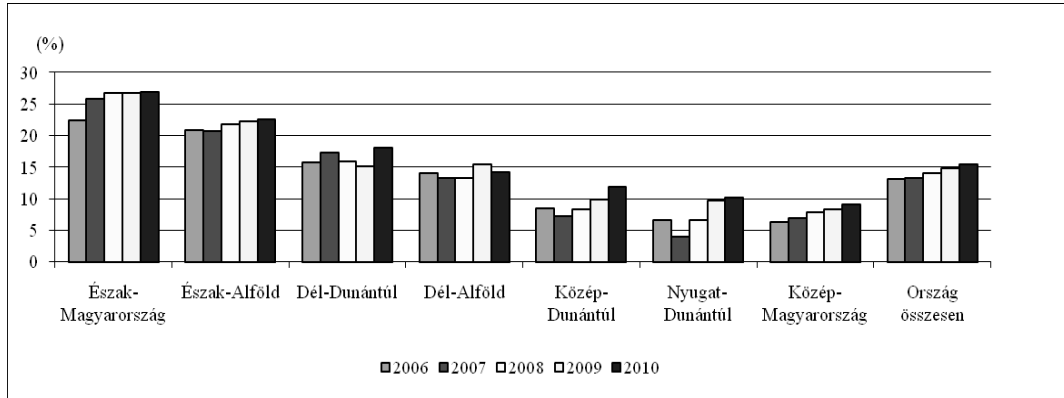
Óvodás gyermekek		321 012 fő
Általános iskolai tanuló		747 616 fő
Nappali oktatásban	745 323	
Felnőttoktatásban	2 293	
Szakiskolai és speciális szakiskolai tanuló		97 327 fő
Nappali oktatásban	87 639	
Felnőttoktatásban	9 688	
Köznevelési intézményben országos összesen		1 165 955 fő
2015-ben a 0–14 évesek száma összesen:		1 425 000 fő
Az Észak-keleti térségben él összesen 403 311 gyerek =a teljes gyermeklétszám 28,3%		

Forrás: (Szerk.) Varga Júlia (2015) adatai alapján saját szerkesztés

Kijelenthető, hogy a most vizsgált térségben élő gyermekek a következő egy-két évtizedben már az ország munkaerőpiacára kerülő fiataljainak közel harmadát adják, de a helyzetük alapján korántsem megnyugtatóak a kilátásaik. A szegénység különböző szintjein élnek, sokan nem is érzik magukat hátrányos helyzetűnek, mert a mély- és a relatív szegénység között differenciálnak. Vannak azonban olyan adataink, amelyek előre vetítik a kiegyenlítődés esélytelenségét, a hátrányos helyzet átörökítését. Ilyennek tarthatjuk a tényt, hogy családok 20–27%-a él ebben a térségben úgy, hogy nincs egyetlen foglalkoztatott sem a háztartásukban.

A kereső nélküli családok esetében szinte automatikusan következik, hogy a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekeik ingyenes étkeztetésben részesülnek, aminek mértéke Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 2015-ben elérte a 85%-t. [(Szerk.): Varga Júlia 2015)] Megnyugtató, hogy egyáltalán naponta egyszer még a szünidőben is kapnak a gyermekek enni, másrészt ez azt is mutatja, hogy milyen mélységű a szegénység. A szegénység jelenségének ilyen aspektusú a vizsgálata rámutat arra, hogy nem csupán a roma vagy a nagycsaládosok kerülnek a hátrányos kategóriákba, hanem az egy főre jutó jövedelem alacsony volta miatt sokkal többen „jogosultak” az ingyen étkeztetésre.

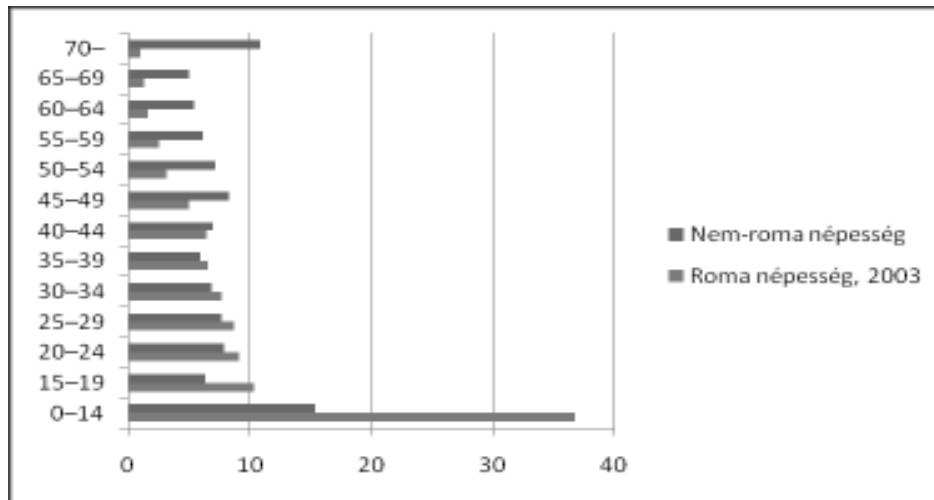
2. ábra: Foglalkoztatott nélküli háztartásban élő 19 éven aluli inaktív gyermekek aránya, % 2006–2010 között
Figure 2: Living in households with no employed the proportion of children under the age of 19 inactive% between 2006–2010

Forrás: Nemzeti társadalmi felzárkózási stratégia 2011:20

A roma lakosságról valójában inkább tapasztalati, áttételesen szerzett adataink vannak, annak ellenére, hogy a 2011-es népszámlálásban volt lehetőség az etnikai hovatartozást is megjelölni. Legtöbbször Hablicsek László 2007-ben megjelenő tanulmányát szoktuk idézni a roma lakosság területi jellemzőinek alakulásáról, amit alátámaszt a 2001-es népszámlálás alapján összeállított adatsor. Hablicsek szerint előfordulhat, hogy az ország egyes területein, a kistelepüléseken a roma lakosság aránya többségivé válik, akár megközelítheti a 90-100%-ot is. Látva az alábbi életkorcsoportos megoszlást, a fiatalabb korosztály összetétele valószínűsítheti ezt. A baj csak az, hogy a tíz évvel későbbi adatok arról informálnak, hogy magas a nem tanuló és nem is dolgozó fiatalok aránya. Szabolcs-Szatmár-Bereg és BAZ megyében a 20-24 éveseknek 30%-a tartozik ebbe a csoportba.

3. ábra: A roma és nem-roma népesség életkorcsoportos megoszlása 2001, 2003, %
Figure 3. Distribution of the age group of Roma and non-Roma population in 2001, 2003, %

Forrás: Kemény, Janky és Lengyel 2004:18

A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek – köztük a roma származásúak – között kismértékben nőtt az oktatási rendszerben tovább bent maradók aránya. Egy jelentős elmozdulás tapasztalható, miszerint az 1991-ben születettek középiskolai jelentkezése megközelítette a teljes korosztály adatait, mindössze 5-10 %-kal maradt le (Hajdú – Kertesi – Kézdi 2015), ezen belül a 10. évfolyamon tanulók több mint fele a szakiskolákban található, körülbelül 25% járt 2015-ben szakközépiskolába és csak 15% körül van a gimnáziumban tanulók részesedése. (Varga Júlia (2015)). A középiskolából kimaradók aránya azonban még mindig igen magas, különösen az érettségi tesztik le jóval kevesebben, ennek ellenére tapasztalható néhány százalékos emelkedés.

Összességében mégis az oktatáshoz, a képzéshez való hozzáférést, a felzárkózás esélyét találták problémásnak a hosszú távú fejlesztési stratégia kidolgozásának előkészítői. A tanulók teljesítményvizsgálatának vannak nemzetközi mérési rendszerei, amelyek az utóbbi évek nemzetközi adatsorai szerint (OECD közlései alapján) hazánkban romló tendenciát mutatnak, ami magának az oktatási rendszernek a korszerűsítésére hívja fel a figyelmet. Az egyik legnagyobb gondot az okozza, hogy az oktatási rendszer nem képes csökkenteni a családi körülményekből adódó hátrányokat. Vannak azonban arra is adataink, ha az iskolák jelentősebb szelekció nélkül fogadják be a különböző háttérű tanulókat, nem mutathatók ki nagyobb különbségek az iskolák között. A probléma a most vizsgált térség esetében azonban elsősorban abból adódik, hogy a tanulók családi háttere ugyan egyre inkább homogénné válik, de ez negatív irányú, az összetételben dominálnak deprivált állapotú családokból származók, így más aspektusból az iskolák spontán szegregációjáról beszélhetünk.

Egyre gyakoribb, hogy nincs helyben iskola, nincsenek kellő számban szakos tanárok, a pedagógiai erőforrások beszűkültek, a tanulási problémák feloldására nincs megfelelő lehetősége a pedagógusoknak. Ebből adódóan alacsony a reziliens tanulók (akik a kedvezőtlen körülményeik ellenére jól teljesítenek) aránya a fiatalabb korosztályokban.

A hátrányos helyzetű gyermekek oktatási esélyeinek a javítása közügy, amiben az oktatási rendszernek nagyobb lehetőséget és bizalmat kellene kapnia és vállalnia. A hátrányos helyzetű tanulók társadalmi boldogulásának esélyeit sokkal inkább meghatározza, hogy mi történik velük az oktatási rendszerben, mint egy átlagos középosztálybeli családban felnőtt tanulóét. „A hátrányos helyzetű gyerekek többek között azért tekinthetők hátrányosnak, mert nem áll mögöttük érdekérvényesítésre vagy az iskolai szolgáltatások kiegészítésére, illetve kompenzálására képes család. Az ebben a környezetben élő pedagógusok jó része úgy érzi, hogy oktatásuk felelőssége kizárólag az államé, a pedagógusoké. A hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatásának egyik legfontosabb feltétele a számukra biztosított oktatás jó minősége, hatékonysága”². A véleménynyel egyetértve, azt a kiegészít-

² Saját kutatás a vizsgált térségben élő 100 közoktatásvezetői szakirányú továbbképzési szak pedagógus hallgatóinak a megkérdezésével történt. Az óvodában és iskolában dolgozó, a vezetői pályára készülő pedagógusok a 2011. évi CXC, a Nemzeti Köznevelésről szóló törvényt elemezték, kérdőíves felméréssel, amelyet kitöltettek a saját munkatársaikkal, és interjúk segítségével. Fő szempont a változások irányának értékelése és a saját tapasztalataik alapján a konkrét hatások ismertetése. Így az egyes intézmények teljes pedagógus közösségének a véleményét összegezték. A vizsgálat alátámasztja, hogy a szülők az oktatási rendszertől várják a hátrányos helyzetből adódó problémák javítását, természetesen veszik és igénylik a szociális ellátást, másfelől a pedagógusok saját munkájuk nehézségeiről elég türelmesen nyilatkoznak, de jól látják a törvény megvalósításának hiányosságait is. Például több válaszoló szerint az életpályamodellnek több hátránya van, mint előnye. A szövegben szereplő idézet a Szerencsi Középiskolai Kollégiumban dolgozó kolléganőtől származik. A terjedelmi korlátok miatt a felmérést itt nem elemezhetem, de rövidesen egy másik tanulmányban ezt megteszem.

test tehetjük, hogy a most az oktatásba történő befektetés eldöntheti, néhány év múlva ezek a gyermekek részt tudnak-e vállalni a közteherviselésből vagy szociális ellátásra szorulnak.

Másrészt nem vehetjük megváltoztathatatlanak a kedvezőtlen családi hátteret sem. A szülők átlagéletkora alacsony, és a munkaerőpiaci kompetenciák megszerzésével nemcsak gyermekeik, hanem saját életük minőségét is fejleszthetik. A felnőttképzésnek azonban szintén problémás a helyzete. A pótló képzések esetlegesek, a megfelelő tanulási stratégia kidolgozásához nem garantált a szakmai háttér, noha úgy tűnik, a változtatáshoz, az életminőség megújításához a szülőket is be kell kapcsolni a nevelésbe, képzésbe, és olyan praktikus ismeretekkel kellene megismertetni őket, amelyekkel a maguk sorsán is képesek lehetnek változtatni. Ehhez az új oktatási-képzési kihíváshoz azonban minden településnek vissza kellene kapnia egy olyan intézményt szakemberekkel együtt (pl. napközi otthonos foglalkoztatót, tanodát, esetleg a bezárt iskolai részeket új szerepkörrel hasznosítani, ha még létezik vagy a más néven funkcionáló művelődési házban elhelyezni), ahol a szülőket is bekapcsolhatnák az ön- és gyermekeik nevelésének a feladatába.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Baranyi Béla (2015): Reflexiók a határmentiség és a periférijelleg értelmezésének kérdéséhez Magyarországon In: Ricz–Takács (szerk.): A régió TÍZpróbája. Szabadka: Regionális Tudományi Társaság/Društvo za Regionalne Nauke

Baranyi Béla (2007): A határmentiség dimenziói 2.jav. bőv. kiadás, Dialóg-Campus kiadó, Bp–Pécs.

Bernát Anikó (2015): Leszakadóban: a romák társadalmi helyzete Magyarországon In: Kolosi Tamás–Tóth István György (szerk.): Társadalmi Riport 2014, Tárki Bp.

Csapó Benő–Fejes József Balázs–Kinyó László–Tóth Edit (2015): Az iskolai teljesítmények alakulása Magyarországon nemzetközi összehasonlításban, In: Kolosi Tamás–Tóth István György (szerk.): Társadalmi Riport 2014, Tárki Bp. pp. 110–136.

Gulyás László (2004): A Duna–Körös–Maros–Tisza Eurorégió rövid története 1997–2004. Múzeumi Kutatások Csongrád Megyében. 2004. évi Évkönyv. pp. 5–14, Szeged.

Gulyás László (2009): A magyar gazdaság története a rendszerváltástól napjainkig. In: Gulyás László (szerk.): A modern magyar gazdaság története. Széchenyitől a Széchenyi-tervig. JATE Press-Szegedi Egyetemi Kiadó. pp. 175–188.

Gulyás László–Sisák Erzsébet (2008): A Szeged-Temesvár városverseny dimenziói, Területi statisztika, 2008. [11.(48.) évf.] 1. sz.

Gulyás László (2013): A magyar munkaerőpiac területi különbségei, avagy a győztes és vesztes megyék 1990–2008, In: Tanulmánykötet dr. Dobány Zoltán főiskolai docens 60. születésnapjára, (szerk.) Kókai Sándor, Nyíregyháza, pp. 133–143.

Hablicsek László (2007): Kísérleti számítások a roma lakosság területi jellemzőinek alakulására és 2021-ig történő előrebecslésére I. Demográfia, 50. évf. 1. sz. pp. 7–54.

Hámori Balázs (2004): A versenyfogalom dinamikája, A tanulmány az OM 114/2004 számú, A versenyképesség egyéni, társadalmi, intézményes feltételei című kutatási szerződés keretében készült.

Hardi Tamás (2000): Államhatárok és regionális együttműködések In: Magyarország területi szerkezete és folyamatai az ezredfordulón, Horváth Gyula–Rechnitzer János (szerk.): Magyarország területi szerkezete és folyamatai az ezredfordulón. Pécs, MTA Regionális Kutatások Központja pp. 595–615

Hajdu Tamás–Kertesi Gábor–Kézdi Gábor (2015): Roma fiatalok a középiskolában / Beszámoló a TÁRKI Életpálya-felmérésnek 2006 és 2012 közötti hullámaiból, In: Kolosi Tamás–Tóth István György (szerk.): Társadalmi Riport 2014, Tárki Bp. pp. 265–302.

Obláth Gábor (2015): Felzárkózás és leszakadás In: Kolosi Tamás–Tóth István György (szerk): Társadalmi Riport 2014, Tárki Bp. pp. 21–49.

Nemzeti társadalmi felzárkózási stratégia – mélyszegénység, gyermekszegénység, romák (2011–2020), KIM Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság (2011), Bp.

Nemzeti társadalmi felzárkózási stratégia – mélyszegénység, gyermekszegénység, romák (2011–2020), 1. számú melléklet – helyzetelemzés, KIM Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság (2011), Bp.

Zárótanulmányok:

Hátrányos helyzetű (roma) munkavállalók, tanulók problémáinak kezelése a szak/felnőttképzésben / zárótanulmány (2010) (összefoglaló az Egész életen át tartó tanulás program, Grundtvig-alprogram által támogatott projekt keretében végzett munka eredményeiről) pp. 1–62.

Tanulmányok a határ menti régiók gazdasági és munkaerő-piaci helyzetéről és lehetőségeiről /Összegző tanulmány (2010), Kopint–Tárki, Bp.